

Capitolul I. Noțiuni generale despre familie și dreptul familiei

Secțiunea 1. Familia

§1. Noțiune

Etimologic, termenul „*familie*” provine din latinescul *familia*, -ae, care înseamnă totalitatea membrilor dintr-o casă sau gintă. Termenul de „*familie*”, introdus în Țările Române după 1696 prin filieră neogreacă, desemnează grupul social format din soți și copiii lor, grup numit, până atunci, „fămeie” (de la latinescul *familia*). Acest termen se opune celui de „casă”, care desemna, în principal, grupul de persoane fizice solidarizate prin legături de sânge și prin interese clientelare¹.

Familia tradițională românească era *nucleară* (adică era alcătuită doar din soți și descendenții acestora), *patrilineară* și *patrilocală* și *de tip butuc* (copiii își întemeiau, după căsătorie, propriile gospodării, cu excepția celui mai mic, care trebuia să locuiască în casa părintească).

Noțiunea de familie poate fi privită din două puncte de vedere: sociologic și juridic. Din punct de vedere *sociologic*, familia, ca formă specifică de comunitate umană, desemnează grupul de persoane unite prin căsătorie, filiație sau rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viață, interese și întrajutorare².

Sociologii disting două tipuri de familie:

- *familia simplă sau nucleară*, formată din părinți și copiii lor necăsătoriți;
- *familia extinsă sau largă*, formată și din alte persoane în afară de primul caz³;

---

¹ V. BARBU, *De bono coniugali. O istorie a familiei din Țara Românească în secolul al XVII-lea*, Ed. Meridiane, București, 2003, p. 22.

² A. STĂNOIU, M. VOINEA, *Sociologia familiei*, T.U.B., București, 1983, p. 5-15.

³ Pentru amănunte, a se vedea I.P. FILIPESCU, A.I. FILIPESCU, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a 8-a revizuită și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2006, nota de subsol nr. 3 de la pagina 12.

Din punct de vedere *juridic*, noțiunea de familie nu a fost definită în Codul familiei. De asemenea, referi la noțiunea de familie găsim în diferite reglementări interne [de exemplu, art. 48 alin. (1) din Constituție¹, art. 17 din Legea nr. 114/1996 etc.] și internaționale (de exemplu, art. 16 parag. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului²).

Ca atare, literatura de specialitate³, pe baza legislației în vigoare, definește noțiunea de familie în mod diferit. Astfel, *în sens restrâns*, familia îi cuprinde pe soți și pe copiii lor minori, iar *în sens larg*, noțiunea de familie cuprinde, pe lângă soți și copiii lor minori, și alte categorii de persoane.

Codul civil adoptat prin Legea nr. 287/2009 nu definește în art. 258, denumit „*Familia*”, din Titlul I, intitulat „*Dispoziții generale*”, Cartea a II-a, intitulată „*Despre familie*”, noțiunea de familie, deși literatura de specialitate⁴ a sugerat ca noul Cod civil să rezolve această lacună.

Prin urmare, susținem definiția noțiunii de familie dată de doctrină⁵, astfel: *familia* este elementul natural și fundamental al societății, generat de actul juridic al căsătoriei încheiat, în condițiile legii, între un bărbat și o femeie, alcătuită din soți, din copiii fără capacitate deplină de exercițiu ai acestora, precum și din alte persoane expres prevăzute de lege, în care raporturile dintre membrii ei sunt reglementate juridic și guvernate de principiul solidarității.

§2. Caractere și funcții

2.1. Caractere juridice

Literatura de specialitate⁶ prezintă următoarele caractere juridice ale familiei:

---

¹ Potrivit acestui articol, „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruire copiilor”.

² Potrivit art. 16 parag. 1, „Cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în privința rasei, a cetățeniei, a religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie”.

³ Pentru amănunte, a se vedea: T. BODOAȘCĂ, *Dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 3-10; AL. BACACI, V.C. DUMITRACHE, C.C. HAGEANU, *Dreptul familiei*, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 1-4; E. FLORIAN, *Dreptul familiei*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 1-4.

⁴ Pentru amănunte, a se vedea T. BODOAȘCĂ, *op. cit.*, p. 3-10.

⁵ *Idem*, p. 10.

⁶ Pentru amănunte, a se vedea I.P. FILIPESCU, A.I. FILIPESCU, *op. cit.*, p. 15.

- familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea, pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor;
- copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie;
- copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor;
- persoanele cu handicap se bucură de protecție specială;
- părinții au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

2.2. Funcțiile familiei

Doctrina¹ arată că familia îndeplinește următoarele funcții:

– *funcția de reproducere a populației și perpetuare a speciei*. Această funcție asigură reproducerea populației, deoarece fără perpetuarea speciei umane societatea este de neconceput;

– *funcția economică*, ce își găsește expresia în ducerea în comun a gospodăriei casnice și comunitatea de bunuri a soților, precum și în ajutorul acordat membrilor aflați în nevoie din cauza incapacității de a munci. Această funcție se exprimă și în caracterul de unitate de producție pe care îl are familia, spre exemplu familia din mediul rural, familia meșteșugarilor, familia micilor întreprinzători etc.;

– *funcția educativă*, care are ca scop formarea unui om cu o dezvoltare multilaterală și armonioasă. Astfel, părinții sunt datori să crească copilul îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, de educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu însușirile lui, spre a-l face folositor colectivității. De asemenea, părinții au dreptul de a asigura, potrivit propriilor lor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Secțiunea a 2-a. Dreptul familiei

§1. Definiție și obiect

1.1. Definiția dreptului familiei

În literatura de specialitate², dreptul familiei este definit ca totalitatea normelor juridice care reglementează raporturile personale și patrimoniale

---

¹ *Idem*, p. 15-16.

² I.P. FILIPESCU, A.I. FILIPESCU, *op. cit.*, p. 17.

ce izvorăsc din căsătorie, rudenie, adopție și raporturile asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie, în scopul ocrotirii și întăririi familiei.

1.2. Obiectul dreptului familiei

Obiectul de reglementare al normelor dreptului familiei îl formează *raporturile de familie*. Acestea sunt:

- a) *raporturile de căsătorie*;
- b) *raporturile care rezultă din rudenie*;
- c) *raporturile care rezultă din adopție*;
- d) *unele raporturi care sunt asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie*¹.

1.2.1. Raporturile de căsătorie

Prin art. 48 alin. (1) din Constituția României se consacră principiul conform căruia familia are la bază căsătoria liber consimțită între soți. Pentru consolidarea căsătoriei, normele juridice care privesc familia reglementează atât probleme legate de încheierea căsătoriei, desființarea și desfacerea acesteia, cât și raporturile personale și patrimoniale dintre soți.

1.2.2. Raporturile care rezultă din rudenie

Prin *rudenie* se înțelege legătura firească dintre mai multe persoane care coboară unele din altele (de exemplu, tată, fiu, nepot) sau care, fără a coborî unele din altele, au un ascendent comun.

Rudenia în linie dreaptă reprezintă legătura de rudenie dintre persoane care coboară unele din altele, fie în mod nemijlocit, în sensul că persoana este copilul celeilalte, fie în mod mijlocit, în sensul că persoanele respective nu sunt născute una din alta, dar între ele există un șir neîntrerupt de nașteri, un șir neîntrerupt de persoane între care s-a stabilit, prin naștere, legătura de la părinte la copil. Ea se socotește în funcție de numărul nașterilor. Astfel, tatăl și fiul sunt rude de gradul I, bunicul și nepotul sunt rude de gradul al II-lea etc.

---

¹ *Idem*, p. 17-19; G.C. FRENȚIU, B.D. MOLOMAN, *Elemente de dreptul familiei și de procedură civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 38-39.

Rudenian în linie colaterală reprezintă legătura de sânge dintre două persoane care, fără a descinde una din alta, au un autor comun. Spre exemplu, frații între ei sunt frați buni, când au aceiași părinți, frați consangvini, când au numai același tată, frați uterini, când au aceeași mamă.

Afinitatea, numită și *alianță*, reprezintă legătura între un soț și rudele celui alt soț (spre exemplu, legătura dintre ginere și socri, dintre cumnați). Afinitate nu există între rudele unui soț și rudele celui alt soț și nici între concubini. Fiind un element al rudeniei și al căsătoriei, afinitatea încetează în cazul desfacerii căsătoriei sau al desființării adopției.

1.2.3. Raporturile care rezultă din adopție

Adopția este actul juridic în temeiul căruia se stabilesc raporturi de rudenie între adoptat și descendenții săi, pe de o parte, și adoptator ori adoptator și rudele acestuia, pe de altă parte, asemănătoare celor care există în cazul filiației firești.

Efectele adopției diferă după cum este vorba de adopția cu efecte restrânse sau de aceea cu efectele depline ale unei filiații firești. În prezent, este reglementată numai adopția cu efectele unei filiații firești.

Ca urmare a adopției încetează orice legătură dintre adoptat și rudele firești și iau naștere raporturi între adoptat și adoptator.

1.2.4. Raporturi asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie

Există unele relații care sunt asimilate de lege raporturilor de familie, astfel:

- relațiile care rezultă din luarea spre creștere și educare a unui copil, fără întocmirea formelor cerute de lege pentru adopție;
- raporturile dintre un soț și copiii celui alt soț;
- unele relații dintre foștii soți;
- raporturile între foștii adoptați și adoptatori;
- raporturile dintre un minor și moștenitorii unei persoane care i-a acordat întreținere fără a avea obligația legală.

§2. Izvoarele dreptului familiei

Prin izvoarele dreptului familiei, în sens formal, se desemnează forma exterioară pe care o îmbracă normele juridice în materie, respectiv sursa

în care sunt formulate¹. Majoritatea normelor dreptului familiei se regăsesc în prezent în *noul Cod civil*². Dispoziții ale dreptului familiei există și în alte acte normative, cum ar fi: Codul de procedură civilă, Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă etc.

În afara izvoarelor interne, există și *izvoare internaționale*, care conțin norme de dreptul familiei, de exemplu: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite etc.

Potrivit art. 11 alin. (2) din Constituție, „Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”. Astfel, statul român are obligația de a îndeplini întocmai și cu bună-credință obligațiile ce îi revin din tratatele la care este parte.

Potrivit art. 20 alin. (1) din Constituție, „Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate la care România este parte”. În situația existenței unor neconcordanțe între reglementările internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, se aplică, în mod prioritar, reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile [art. 20 alin. (2) din Constituție].

De asemenea, ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007, art. 148 alin. (2) din Constituție prevede: „Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare”.

§3. Principiile generale care guvernează relațiile de familie

Cunoașterea principiilor generale care guvernează relațiile de familie ajută la darea soluției în acele materii în care legislația nu este suficient

---

¹ D. LUPAȘCU, *Dreptul familiei*, ed. a 4-a amendată și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 36.

² Art. 2664 C. civ. prevede: „Prezentul Cod civil intră în vigoare la data care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia. În termen de 12 luni de la data publicării prezentului Cod civil, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea în aplicare a Codului civil”. Potrivit art. 220 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, noul Cod civil a intrat în vigoare la 1 octombrie 2011.

de explicită sau nu conține nici o reglementare și la determinarea măsurii în care dispozițiile reglementările Codului civil referitoare la familie se completează cu dispozițiile din alte acte normative.

Dispozițiile noului Cod civil și ale altor acte normative reglementează următoarele principii referitoare la relațiile de familie:

- a) principiul căsătoriei liber consimțite între soți;
- b) principiul ocrotirii căsătoriei și a familiei;
- c) principiul ocrotirii intereselor mamei și ale copilului;
- d) principiul respectării și promovării cu prioritate a interesului superior al copilului;
- e) principiul protecției copiilor și a tinerilor;
- f) principiul egalității în drepturi a copiilor;
- g) principiul exercitării drepturilor și al îndeplinirii obligațiilor părintești față de copiii lor;
- h) principiul egalității în drepturi a soților;
- i) principiul acordării sprijinului moral și material reciproc între membrii familiei;
- j) principiul monogamiei¹.

3.1. Principiul căsătoriei liber consimțite între soți

Acest principiu este reglementat în Constituția României, care în art. 48 alin. (1) teza I dispune că „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți”, în alin. (1) al art. 258 noul C. civ., care prevede că „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți² (...)”, precum și în alin. (2) al art. 259 noul C. civ., care dispune că „Bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători în scopul de a întemeia o familie”.

Necesitatea respectării acestui principiu a făcut ca el să fie stipulat expres și în actele internaționale referitoare la drepturile omului, amintind dintre acestea:

– art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care arată: „1. Cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în privința rasei, a cetățeniei sau a religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie. Ei au drepturi egale la încheierea căsătoriei, pe

---

¹ N.C. ANIȚEI, *Regulation of the Main Principles that Govern the Family Relationships According to the Stipulations in the Family Code and the New Civil Code*, în Revista Românească pentru Educație Multidimensională nr. 4/2010.

² Dispozițiile alin. (4) al art. 258 noul C. civ. prevăd că, „În sensul prezentului Cod civil, prin *soți* se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie”.

durata căsătoriei și la desfacerea ei. 2. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. 3. Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și statului”;

– art. 12 din Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care prevede: „Începând cu vârsta nubilă, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie, conform legilor naționale care reglementează exercitarea acestui drept”.

În doctrină se arată, *stricto sensu*, că acest principiu cu valoare constituțională înseamnă că voința concordantă a viitorilor soți este singurul factor subiectiv, relevant și indispensabil la încheierea căsătoriei. Acordul sau opoziția părților sau a altor persoane nu are conotații juridice. Caracterul liber consimțit al căsătoriei înseamnă că nu există nici privilegiile și nici discriminări de natură socială, rasială, etnică, religioasă în exercițiul dreptului fundamental al oricărei persoane de a se căsători și de a întemeia o familie.

3.2. Principiul ocrotirii căsătoriei și familiei

Aceste principiu reglementat în Constituția României, care în art. 26 alin. (1) dispune: „Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată”, iar în art. 48 alin. (2) teza I dispune: „Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege”; de asemenea, alin. (2) și (3) ale art. 258 noul C. civ. prevăd că „Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și statului”, iar „Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei”.

În vederea asigurării stabilității familiei, noul Cod civil reglementează riguros condițiile de fond și de formă ale căsătoriei, drepturile și îndatoririle personale ale soților, drepturile și obligațiile patrimoniale ale acestora, desfacerea căsătoriei etc.

Referiri la principiul ocrotirii familiei și căsătoriei se află și în art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului, care prevede că „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul nici unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și preve-

nirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și a libertăților altora”.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, protecția vieții familiale are în vedere viața de familie existentă, și nu o viață de familie aflată în stadiu de proiect, de aceea, art. 8 din Convenție nu este acoperitor pentru dreptul de a divorța. Astfel, în cauza *Johnston c. Irlandei*, față de plângerea reclamanților care nu se puteau căsători între ei, deși conviețuiau de mai bine de 15 ani, dată fiind starea de persoană căsătorită a unuia dintre concubini și inadmisibilitatea divorțului în dreptul irlandez, Curtea a decis că nu se poate deduce din art. 8 din Convenție (o dispoziție cu caracter general) un drept pe care îl recunoaște art. 12 din aceeași Convenție (dispoziție cu caracter special), anume dreptul de a se căsători¹.

3.3. Principiul egalității în drepturi a copiilor

Acest principiu este consacrat în:

– alin. (3) al art. 48 din Constituție, care prevede: „Copiii² din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cei din căsătorie”, și în art. 260 noul C. civ., care dispune: „Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie, precum și cu cei adoptați”;

– art. 446 noul C. civ.: „Tatăl are aceleași drepturi și obligații față de copilul născut prin reproducere asistată medical cu terț donator ca și față de un copil născut prin concepțiune naturală”;

– art. 448 noul C. civ.: „Copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită potrivit legii are, față de fiecare părinte și rudele acestuia, aceeași situație ca și aceea a unui copil din căsătorie”;

– art. 471 alin. (1) noul C. civ.: „Adoptatorul are față de copilul adoptat drepturile și îndatoririle părintelui față de copilul său firesc”;

Observăm că, indiferent de modul prin care au intrat în familia respectivă, copiii sunt egali între ei, deci au drepturi egale între ei, recunoscute ambilor părinți firești sau adoptivi, fără deosebire după cum părinții sunt sau nu căsătoriți între ei.

---

¹ Pentru amănunte, a se vedea C. BÎRSAN, *Convenția europeană a drepturilor omului. Vol. I. Drepturi și libertăți*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 853-854.

² Menționăm că, potrivit alin. (5) al art. 263 noul C. civ., „(...) prin *copil* se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii”.

Părinții sunt obligați să se îngrijească de starea de sănătate, de dezvoltarea psihică, morală și socială indiferent dacă copilul provine din căsătorie sau din afara căsătoriei, au responsabilitatea de a crește copilul, de a-i asigura, în măsura posibilităților, condiții de viață cât mai bune, de a se ocupa de îngrijirea, educarea și pregătirea profesională a copilului, de îndrumarea și supravegherea lui, de a avea legături personale cu copilul (întâlniri cu acesta, vizitarea la domiciliu etc.). Părinților le revine obligația de a administra patrimoniul copilului, de a-l reprezenta în actele de stare civilă, de asemenea, trebuie să exercite ocrotirea părintească în mod egal asupra copiilor, indiferent că provin din căsătorie sau din afara căsătoriei.

3.4. Principiul respectării și promovării cu prioritate a interesului superior al copilului

Acest principiu este consacrat în:

– art. 263 alin. (1)-(4) noul C. civ.: „(1) Orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului. (2) Pentru rezolvarea cererilor care se referă la copii, autoritățile competente sunt datorate să dea toate îndrumările necesare pentru ca părinții să recurgă la metodele de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă. (3) Procedurile referitoare la relațiile dintre părinți și copii trebuie să garanteze că dorințele și interesele părinților referitoare la copii pot fi aduse la cunoștința autorităților și că acestea țin cont de ele în hotărârile pe care le iau. (4) Procedurile privitoare la copii trebuie să se desfășoare într-un timp rezonabil, astfel încât interesul superior al copilului și relațiile de familie să nu fie afectate”;

– art. 6 lit. a) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului¹ instituie prioritatea interesului superior al copilului în ceea ce privește drepturile sale.

De asemenea, acest principiu îl găsim reglementat și în Convenția cu privire la drepturile copilului², care în art. 3 parag. 1 dispune: „În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala”.

---

¹ M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004.

² Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990 (republicată în M. Of. nr. 314 din 13 iunie 2001).

Observăm că acest principiu are un câmp de aplicare extins, care vizează reglementări în domeniul dreptului copilului, acte juridice încheiate sau emise în această materie, drepturi și obligații ce revin persoanelor care se ocupă de copil, demersurile și deciziile referitoare la copii întreprinse de autorități publice sau organisme private autorizate¹.

3.5. Principiul protecției copiilor și tinerilor

Acest principiu îl găsim reglementat în art. 49 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia „Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor”, iar alin. (3) al aceluiași articol dispune că este interzisă exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea morală. De asemenea, potrivit alin. (4) al aceluiași articol, este interzisă angajarea ca salariați a minorilor sub vârsta de 15 ani.

Necesitatea ocrotirii copilului este stipulată și în Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, dar și în Convenția cu privire la drepturile copilului.

Protecția copiilor și tinerilor se realizează prin reglementări legale în materie, prin acte juridice emise ori încheiate, prin exercițiul drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești, prin deciziile sau demersurile întreprinse de autoritățile publice sau de organisme private autorizate ori prin soluțiile pronunțate de instanțe judecătorești. Desigur, atât copilul, cât și tânărul va fi implicat în luarea fiecărei decizii care îl privește, într-o manieră adaptată vârstei și gradului său de maturitate.

3.6. Principiul exercitării drepturilor și al îndeplinirii obligațiilor părintești față de copiii

Acest principiu îl găsim reglementat în diferite articole din noul Cod civil. Familia se întemeiază, potrivit art. 258 alin. (1), „(...) și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor”. Articolul 261 dispune că „Părinții sunt cei care au, în primul rând, îndatorirea de creștere și de educare a copiilor lor minori”. Potrivit art. 487 noul C. civ., părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea lui profesională, potrivit propriilor lor convingeri, însu-

---

¹ D. LUPAȘCU, *op. cit.*, p. 39.

șirilor și nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia.

Articolul 488 alin. (1) noul C. civ. precizează că „Părinții au îndatorirea de a crește copilul în condiții în care să sigure dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială în mod armonios”. În acest scop, părinții sunt obligați:

- să coopereze cu copilul și să îi respecte viața intimă, privată și demnitatea;

- să prezinte și să permită informarea și lămurirea copilului despre toate actele și faptele care l-ar putea afecta și să ia în considerare opinia acestuia;

- să ia toate măsurile necesare pentru protejarea și realizarea drepturilor copilului;

- să coopereze cu persoanele fizice și cu persoanele juridice cu atribuții în domeniul îngrijirii, educării și formării profesionale a copilului.

Potrivit alin. (1) al art. 490 noul C. civ., părintele minor care a împlinit vârsta de 14 ani are numai drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului.

Drepturile și îndatoririle părintești sunt recunoscute privitor la persoana copilului, precum și privitor la patrimoniul acestuia. Distincția între cele două categorii de drepturi este utilă, mai cu seamă în cazul scindării ocrotirii părintești, când are loc o repartizare a drepturilor și îndatoririlor specifice între cei doi părinți ori între aceștia (sau unul dintre ei) și o terță persoană care asigură protecția alternativă a copilului¹.

3.7. Principiul egalității în drepturi a soților

Acest principiu este consacrat de art. 48 alin. (1) din Constituție și de diferite articole din noul Cod civil. Egalitatea soților nu este decât o aplicație particulară a principiului deplinei egalități a femeii cu bărbatul în toate domeniile vieții sociale².

Potrivit dispozițiilor art. 258 alin. (1) noul C. civ., „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora (...)”, iar art. 308 noul C. civ. dispune că „Soții hotărăsc de comun acord în tot ceea ce

---

¹ Pentru amănunte, a se vedea E. FLORIAN, *Dreptul familiei*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 472-485.

² Pentru amănunte, a se vedea E. FLORIAN, *op. cit.*, 2008, p. 10-11.

privește căsătoria”. De asemenea, art. 309 alin. (1) dispune că „Soții își datorează reciproc respect, fidelitate și sprijin moral”.

Principiul egalității femeii cu bărbatul este consacrat și în diferite acte internaționale¹. Astfel, potrivit art. 16 parag. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, „Cu începere de la împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei”. Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale² dispune în art. 3 că „Statele părți la prezentul Pact se angajează să asigure dreptul egal pe care îl au bărbatul și femeia de a beneficia de toate drepturile economice, sociale și culturale care sunt enumerate în prezentul Pact”.

Ceea ce trebuie înțeles și acceptat este că, în relațiile dintre soți, drepturile și obligațiile fiecăruia, având același conținut, sunt complementare și au o singură finalitate: interesul comun. Iar dacă acest interes comun înseamnă trăinicia căsătoriei, concesiile reciproce și tacite – dar fără sacrificiul deplin al independenței, oricum limitată comparativ cu perioada anterioară mariajului – sunt un „preț” rezonabil. În cadrul familiei, suportul moral și material este oferit, de cele mai multe ori, cu generozitate, intuitiv și necondiționat. Sprijinul moral nici nu poate fi obținut altfel³.

3.8. Principiul acordării sprijinului moral și material reciproc între membrii familiei

Acest principiu se întemeiază pe afecțiunea, prietenia, generozitatea și încrederea care există între membrii unei familii. Totuși, componenta materială beneficiază de instrumente de protecție juridică. Astfel, art. 516 alin. (1) noul C. civ. dispune: „Obligația de întreținere există între soț și soție, rudele în linie dreaptă, între frați și surori, precum și între celelalte persoane anume prevăzute de lege”. De asemenea, art. 325 alin. (1) noul C. civ. prevede: „Soții sunt obligați să își acorde sprijin material reciproc”, iar alin. (2) precizează că soții sunt obligați să contribuie, în raport cu

---

¹ Mai menționăm, cu titlu de exemplu, Pactul internațional privind drepturile civile și politice (art. 23), Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului (art. 5).

² Adoptat de Adunarea Generală a ONU la 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974 (B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974).

³ Pentru amănunte, E. FLORIAN, *op. cit.*, 2010, p. 12.

mijloacele fiecăruia, la cheltuielile căsătoriei, dacă prin convenție matrimonială nu s-a prevăzut altfel.

Bazate pe afecțiune și prietenie, relațiile de familie oferă un model unic de solidaritate interumană. Sentimentul de siguranță oferit de căldura celor apropiați, împlinirea nevoii mai mult sau mai puțin subconștiente de certitudine a apartenenței noastre la o anumită familie de care nu ne putem dispensa și în cadrul căreia suntem indispensabili creează o rețea complicată de dependență între membrii familiei, de a cărei esență sunt onestitatea fiecăruia și încrederea reciprocă între aceștia, și activează resorturi dintre cele mai tainice, făcându-ne uneori mai vulnerabili, alteori, dimpotrivă, mai puternici¹.

3.9. Principiul monogamiei

Este consacrat în art. 273 noul C. civ., care precizează că „este interzisă încheierea unei noi căsătorii de către persoana care este căsătorită”.

În deplin acord cu tradițiile culturale ale societății noastre, legislația familiei nu permite căsătoria decât între persoane care, în momentul încheierii căsătoriei, nu au statutul de persoane căsătorite. Altfel spus, fiecare dintre soți, în momentul încheierii căsătoriei, trebuie să fie celibatar, divorțat ori văduv. Este ceea ce se numește *monogamie serială*, fiindcă ceea ce se interzice nu sunt căsătoriile succesive, ci angajamentul concomitent al unei persoane în mai multe căsătorii².

Încălcarea principiului monogamiei este sancționată, din punct de vedere civil, cu *nulitatea absolută* a căsătoriei, potrivit art. 293 alin. (1) noul C. civ., iar din punct de vedere penal, fapta constituie infracțiunea de bigamie și atrage pedeapsa închisorii.

Totuși, nu putem neglija existența poligamiei, în lumea arabă, africană ori asiatică, sub diferitele ei forme: poligamie (cea mai cunoscută formă – îngăduie bărbatului mai multe soții) și poliandria (căsătoria unei femei cu mai mulți bărbați – se practică destul de rar în țările asiatice).

---

¹ *Ibidem.*

² E. FLORIAN, *op. cit.*, 2010, p. 12.